

Невербальна мова спілкування

Гіль С.І.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

м. Харків, Україна

e-mail: podfak@univer.kharkov.ua

Процес адаптації іноземних студентів підготовчого етапу охоплює кілька аспектів, серед яких найбільш значущими є освоєння нового соціально-культурного середовища, нової мови спілкування, нової системи освіти, а також пристосування до нових кліматичних, часових і побутових умов. На сьогоднішній день найбільш слабкою ланкою в системі адаптації іноземних студентів є процес пристосування до нового соціального, культурного й мовного середовища, що відбувається досить важко. Деякі ситуації для іноземних студентів виявляються двозначними. Іноземці перебувають у стані ментального дисонансу: наодинці з собою в межах рідної культури, а в суспільстві намагаються адаптуватися до нової культури. Причиною цього є як недостатнє знання української мови, так і невміння визначити різні соціальні ролі, які беруть на себе учасники ситуації, незнання підтексту, зрозумілого тільки носіям мови. Психологи називають це культурним шоком, що може тривати до шести місяців і більше. Дуже важливо, щоб досвід культурного шоку не був для студентів негативним.

Мова є найважливішим, але не єдиним засобом людського спілкування. Значну роль у процесі комунікації відіграють невербальні (немовні) засоби спілкування.

Мета нашого повідомлення полягає в тому, щоб показати невербальні засоби спілкування, можливість їх використання на уроках української мови на початковому етапі навчання граматики.

Існує прислів'я: «Краще один раз побачити, ніж сто разів почути». У слов'ян є досить велика група загальноживаних і емоційно-оцінних жестів і мімічних засобів. Це жести вітання, прощання, згоди, незгоди, схвалення, несхвалення, сумніву, захоплення, важливості повідомлення. Під час

пояснення граматики викладачі часто вдаються до невербальних засобів спілкування, наприклад жестів, що допомагають іноземним студентам краще зрозуміти граматичний матеріал.

Спілкування між викладачем і студентами групи на початковому етапі навчання починається з погляду й посмішки. Вони і служать засобом встановлення контакту, засобом отримання «зворотного зв'язку» – інформації про те, що людина «включена» в комунікацію, слухає, розуміє.

Етнографи поділяють соціальні культури на «контактні» й «неконтактні». Неконтактному співрозмовнику контактний здається нав'язливим, безцеремонним, навіть нахабним. До «контактної» (умовно) культури належать переважно представники південних народів – іспанці, латиноамериканці, араби. До «неконтактних» культури народів, які населяють північ Європи й Азії. Слов'ян можна віднести до «середньоконтактних» культур. Оскільки на факультеті мовної підготовки у групах присутні представники різних культур, мета викладача – звести до мінімуму непорозуміння у спілкуванні.

Починаючи роботу з першокурсниками, викладач на перших уроках знайомить іноземних студентів не тільки з першими літерами українського алфавіту, словами, фразами, але й активізує пізнавальний інтерес до нової мови, культури спілкування, використовуючи при цьому жест піднятої руки або плескання в долоні «Увага!».

Якщо викладач не задоволений відповіддю студента, то незгоду можна висловити погойдуванням голови в горизонтальному положенні або погойдуванням кісті руки з витягнутим вказівним пальцем, але в деяких країнах Південно-Східної Азії, зокрема в Китаї, жест піднятого вказівного пальця означає будинок №1, тобто туалет. Тому цей жест китайським студентам варто пояснити мовою посередника. Жест вказівного пальця, прикладеного до губ, можна використовувати для вимоги тиші в аудиторії або припинення підказок під час відповіді студента. Для іноземних студентів ці жести є зрозумілими й не викликають негативних емоцій. Якщо викладач вимагає від студента

неодноразового повторення вивченої літери або слова, у вимові яких є труднощі, можна використовувати такий жест: кругові рухи долонею. Звичному для нас жесту плескання в долоні в культурах різних країн народ надає неоднаковий зміст. У європейській культурі – це жест схвалення, заохочення, радості, а у багатьох народів Сходу, плескання в долоні – висловлення скорботи за померлим. Таким чином, за кожним правилом поведінки закріплена якась давня традиція або звичай народу.

Знання міжнародних традицій, культури поведінки надає нам можливість не тільки нормально спілкуватися з представниками іншої національності, а й навчає поважати чужі звичаї, якими дивними й безглуздими, на наш погляд вони не здавалися б.

Успіх міжкультурного спілкування, подолання проблем соціокультурної адаптації багато в чому залежить від того, наскільки викладач і іноземний студент як представники різних культур ураховують вербальні й невербальні особливості культур в інтеркультурній взаємодії.

Література:

1. Жівулін В.П. Міжкультурне спілкування : викладач і студент в умовах інтеркультурної взаємодії / В.П. Жівулін // Міжнародне співробітництво в освіті : матеріали науково-практичної конференції. – СПб. : СПб., 1998. – С. 250.
2. Іванова М.А. Соціально - психологічна адаптація іноземних студентів першого року навчання у вузі / М.А. Іванова, Н.А. Житкова. – СПб . : СПб., 1993. – С. 168.

Загальна характеристика адаптаційних проблем іноземних студентів в сучасному освітньому просторі та педагогічні рекомендації до їх подолання

Головка В.А.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

e-mail: Ladyzmeva@yandex.ru

Відомо, що навчально-виховний процес іноземців у вищій школі має свою специфіку. Цей факт пояснюється тим, що перед іноземними студентами після вступу до вітчизняних вищих технічних закладів постає ціла низка серйозних проблем, які негативно впливають на їх фізичний та психічний стан,